POSTMODERNÍ URBANISMUS: KONCEPTY A APLIKACE

Z0136 Územní plánování a urbanismus – podzim 2024

OSNOVA

- Postmoderní urbanismus jako reakce plánování
- Neotradicionalismus / Nový Urbanismus
- Eko-urbanismus
- 15 minutové město

MĚSTA DRUHÉ POLOVINY 20. STOLETÍ

- proměna struktury sídel v důsledku automobility → urban sprawl, ztráta biodiverzity, dopravní zácpy a znečištění
- socioekonomické výzvy → sociální nespravedlnost, rasismus, dopravní chudoba, chátrající bytový fond a nedostupné bydlení

Number of US Metropolitan Areas by Year and Sprawl Index, 1970 – 2010

Sprawl Index	Year				
	1970	1980	1990	2000	2010
Less than 25	8	5	6	7	6
25 to 50	103	62	54	48	48
50 to 75	104	158	149	142	136
Greater than 75	50	106	157	168	176

Zdroj: Lopez

REAKCE PLÁNOVÁNÍ

- **postmoderní urbanismus** = přehodnocení dosavadních „ideálních“ struktur měst a oživení tradičního urbanismu za účelem dosažení udržitelnějších městských forem
  - postupné etablování vícero plánovacích hnutí a konceptů
    - typické překrývání pojmů a názvů hnutí/směrů
  - důraz na úroveň sousedství a decentralizaci služeb a aktivit
  - zajištění možnosti využití pěší chůze a veřejné dopravy

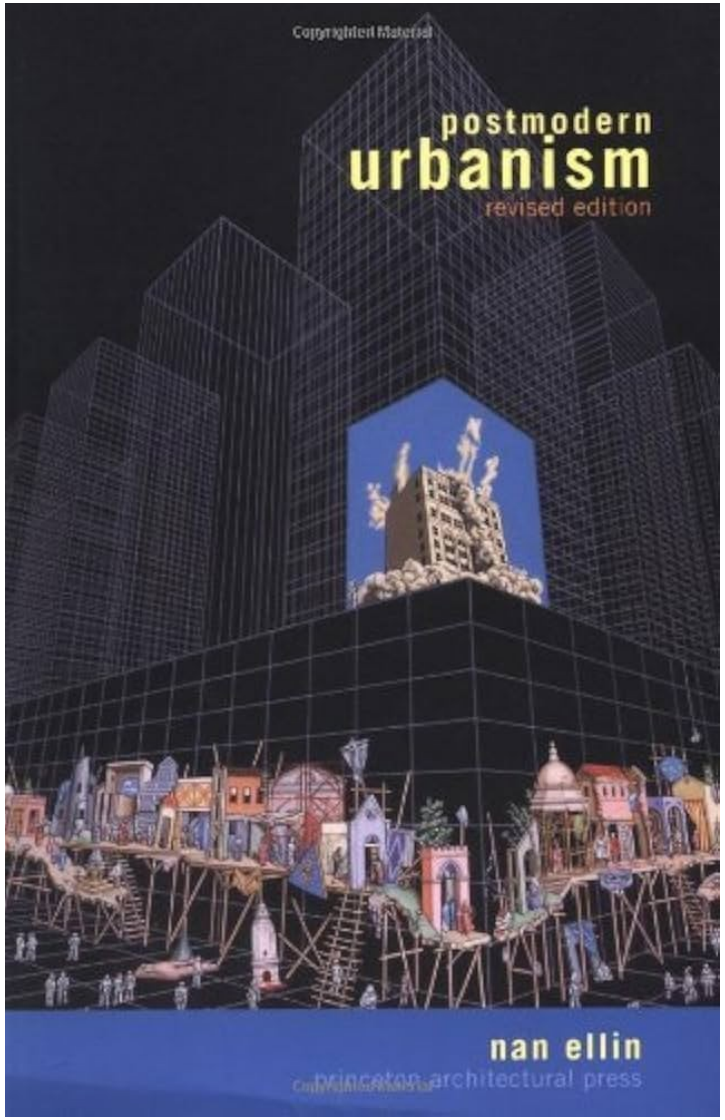

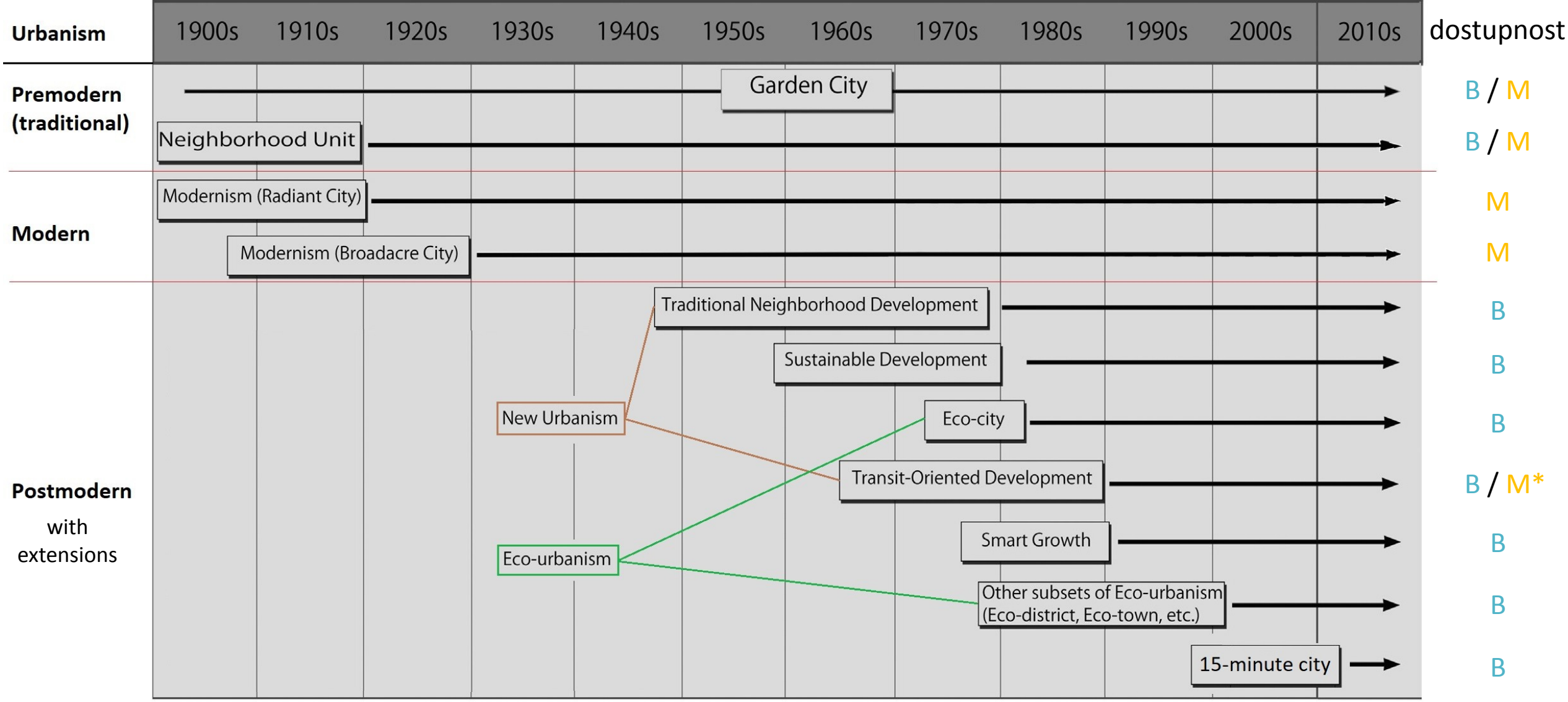

Key figure(s) of the movements	
Garden City: Ebenezer Howard	**Modernism:** Le Corbusier, Frank Lloyd Wright
Neighborhood Unit: Clarence Perry; Henry Wright, Clarence Stein	**Neo-traditionalism:** Andrés Duany, Elizabeth Plater-Zyberk, Peter Calthorpe
	Eco-urbanism: Richard Register

B = blízkost
M = mobilita
* veřejná doprava

Zdroj: Sharifi (2016), vlastní úprava

NEOTRADICIONALISMUS

- USA, od 80. let → náprava nedostatků konvenčního plánování suburbií s nízkou hustotou
- **cíle:** sousedství charakterizovaná pěší dostupností, lidským měřítkem a kompaktností → sociální soudržnost a komunitní život
- **design:** smíšenost využití, blízkost bydlení a zaměstnání, dostatek zelených ploch, síť ulic podporujících chůzi a cyklistiku
  - stejně jako v tradičních přístupech důraz na okraje a centrum sousedství
  - ALE menší důraz na pevně danou velikost
  - spádová oblast pro denní potřeby, zařízení v docházkové vzdálenosti
  - integrace sousedství do městské struktury napříč měřítky
- v 90. letech aplikováno na širší spektrum projektů – regionální plánování, dopravní inženýrství, maloobchodní strategie, ochrana zemědělské půdy

  → nový zastřešující pojem „Nový Urbanismus“
  - Congress for New Urbanism, 1993

TRADITIONAL NEIGHBOURHO DEVELOPMENT – TND

- Andrés Duany, Elizabeth Plater-Zyberk
  - Seaside, Florida

Zdroj: Dixon (2013), https://www.architectmagazine.com/

Perry

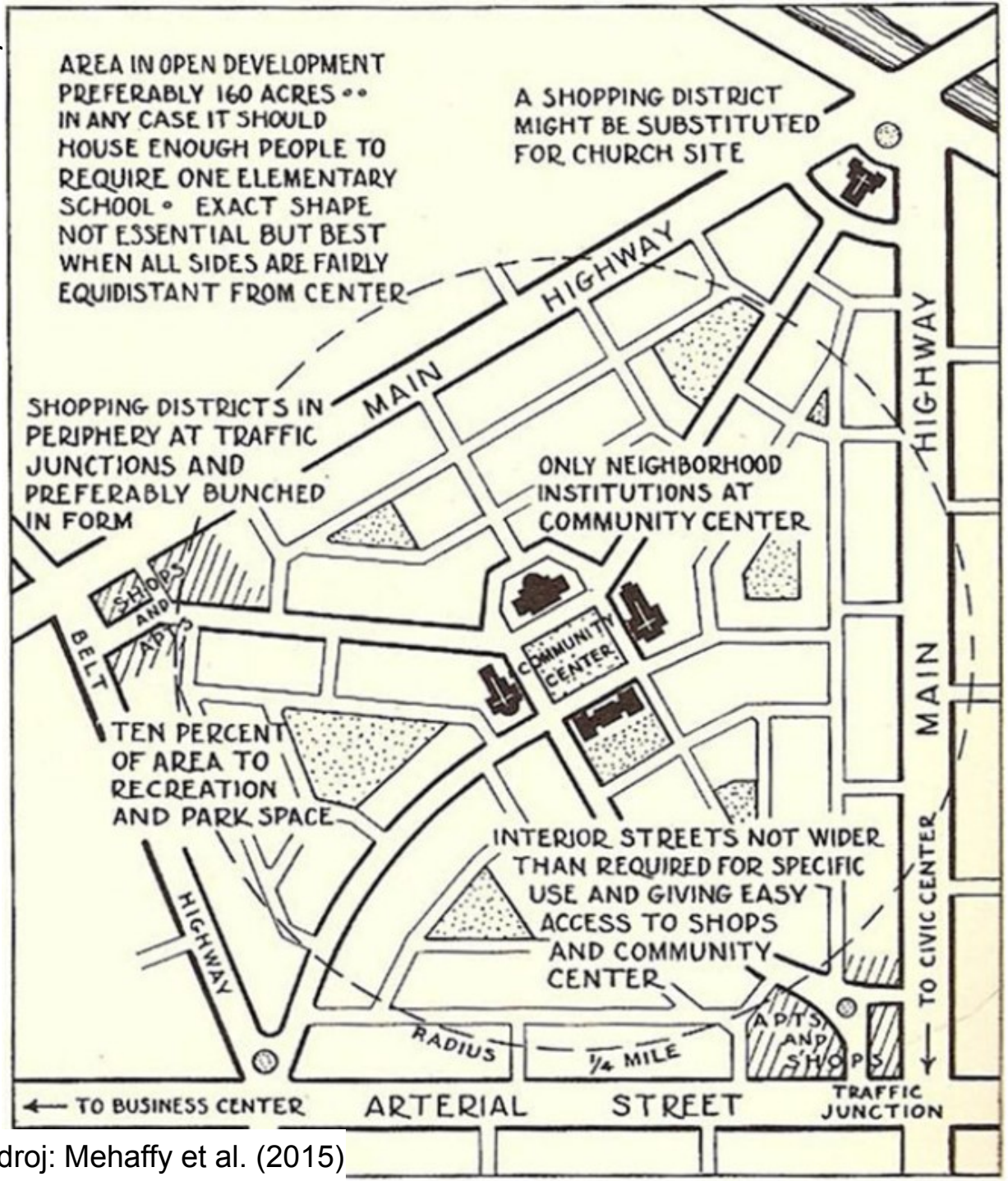

Zdroj: Mehaffy et al. (2015)

Duany, Plater-Zyberk

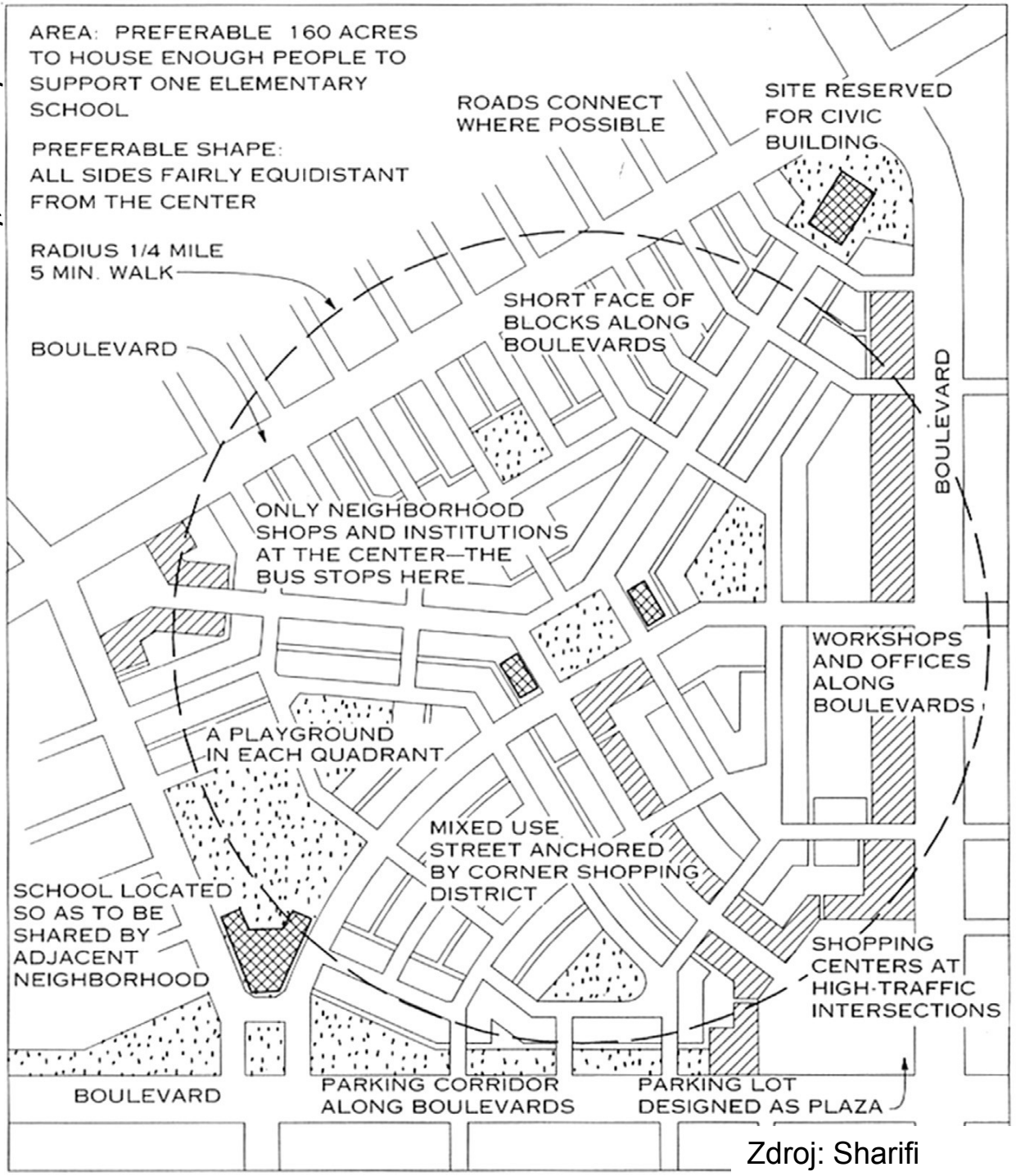

Zdroj: Sharifi

TRANSIT ORIENTED DEVELOPMENT – TOD

- Peter Calthorpe
- **cíl:** kontrola rozrůstání měst, podpora sociálních interakcí
- **design:** zahušťování a rozvoj brownfieldů, vysoká hustota kolem tranzitních uzlů, chodníky a veřejné prostory
- 10 minut chůze od stanice veřejné dopravy
- oproti TND větší důraz na ochranu přírodního zázemí → přesah do regionálního rozvoje a plánování

TRANSIT ORIENTED DEVELOPMENT – TOD

- Rosslyn-Ballston Corridor (Arlington County, Virginia)

Zdroj: https://www.arlingtonva.us/

https://thearlingtonexpert.com/

EKO-URBANISMUS

- nové výzvy: změna klimatu, ubývání zdrojů, životní prostředí
- principy **udržitelného rozvoje**
- dominantní paradigma městského plánování od přelomu tisíciletí
- navíc environmentální cíle:
  - nízkouhlíková města s nižší ekologickou stopou
  - transformace měst → výroba znalostí, vzdělávání, inovace
  - zvýšení produktivity zdrojů (energie, pracovní síla)
- širší záběr → různá měřítka
- Richard Register – „Eco-city“

[redacted]

→ sustainable neighborhoods
→ eco-city
→ eco-town
→ eco-district
→ ubiquitous city
→ digital city
→ green city
→ resilient city

Zdroj: https://ecocitybuilders.org/

Začlenění zelených technologií (solární panely, odpařovací chladící věže) v Masdar city (SAE)

Zdroj: Sharifi (2016)

Zelené město, Praha 9

Zdroj: idnes, DARAMIS (2024)

15 MINUTOVÉ MĚSTO (15mC)

- Carlos Moreno – *„La ville du quart d'heure“* (2016)
  - návaznost na Nový urbanismus, myšlenky J. Jacobs
- paradigma ropné éry → **všudypřítomný automobil**
  - emise z budov, sítí vytápění a chlazení, dopravy
- sekvenční chronologie města nahrazena **multirytmickým prostředím**
- růst počtu obyvatel → **výstavba bytů** ve městech
- *„Sladění požadavků udržitelného města a nových životních rytmů*
  s jinými způsoby bydlení, práce a trávení volného času
  vyžaduje transformaci městského prostoru“ (Moreno, 2016)

Původní parametry 15mC

- polycentrické město – hybné síly:

všudypřítomnost

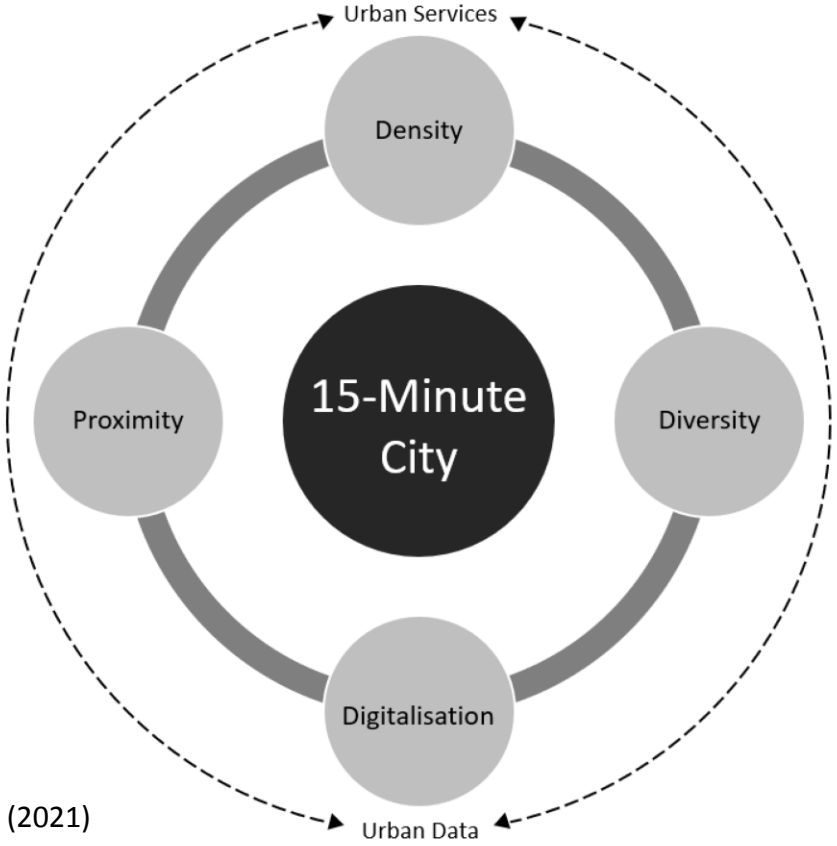

- „hyperblízkost“ → dostupnost do 15 minut
  - bydlení
  - práce
  - obchody
  - zdravotní péče
  - vzdělávání
  - zábava
- optimální hustota zalidnění a funkcí
- sociální a funkční mix
- aplikace technologií
- propojení čtvrtí se službami veřejné mobility 24/7

Zdroj: Moreno et al. (2021)

Inovativnost 15mC?

- Německo 80./90. léta: *„Die Stadt der kurzen Wege“*
  - ***Město krátkých vzdáleností (MKV)***
  - reakce na rozpínání měst a závislost na automobilové dopravě
- každodenní potřeby dostupné pěšky nebo na kole → kompaktní a smíšená zástavba
- **aplikace:** německá města, Vídeň, Lipská charta (2007), kolem 2015 pronikání do českého plánovacího diskurzu

- *“MKV má místo hypermarketů a zábavních center na okraji města s rozsáhlými parkovišti pro návštěvníky menší obchody rozmístěné uvnitř obytných čtvrtí podél městských tříd, které jsou přednostně určeny pro pěší, cyklisty a hromadnou dopravu. (...) V parteru jsou také provozovny a další pracoviště, takže v ideálním případě může obyvatel MKV v témž domě bydlet, pracovat a třeba nakupovat či posedět v kavárně.”* (Maier, 2012)

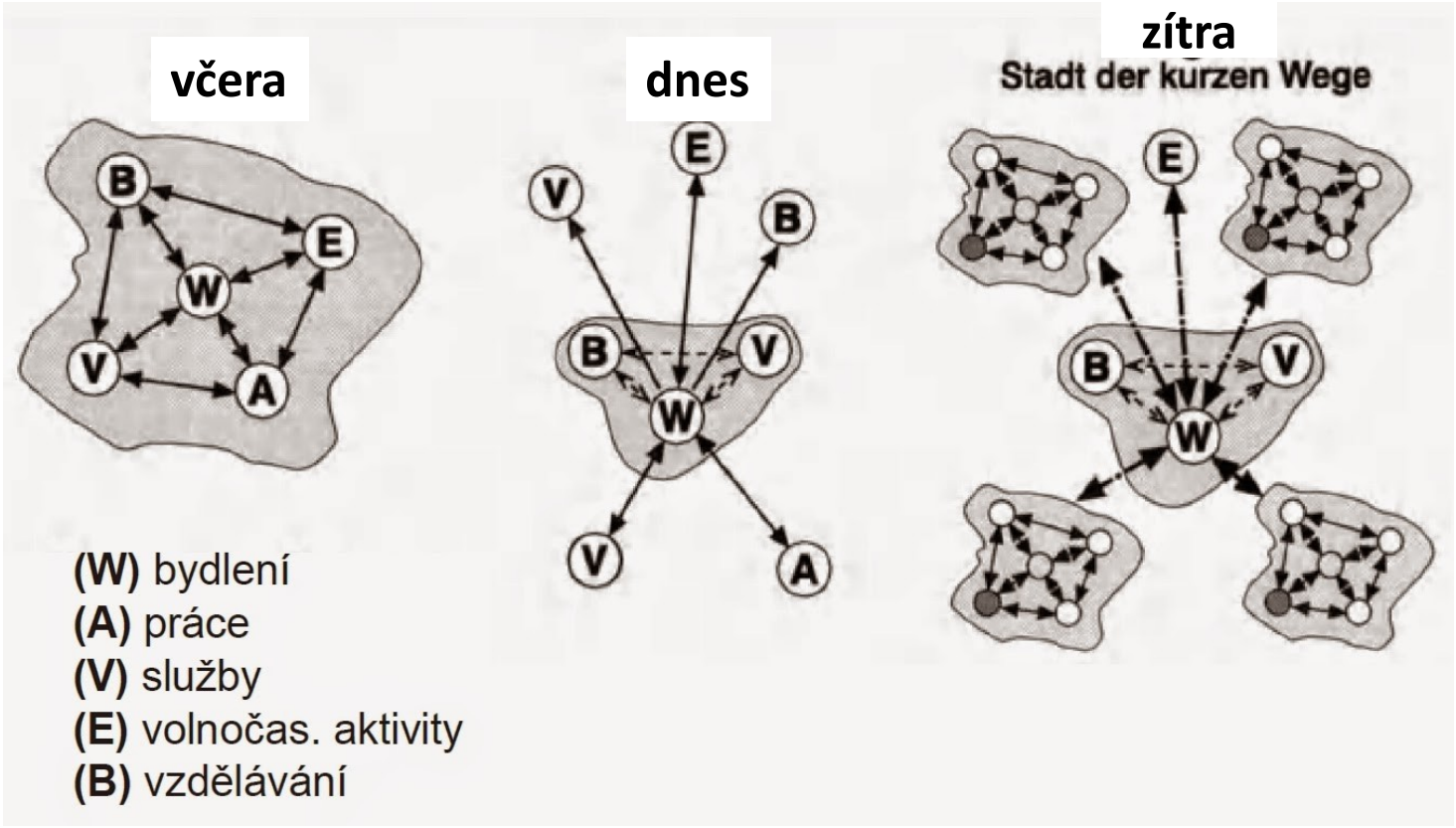

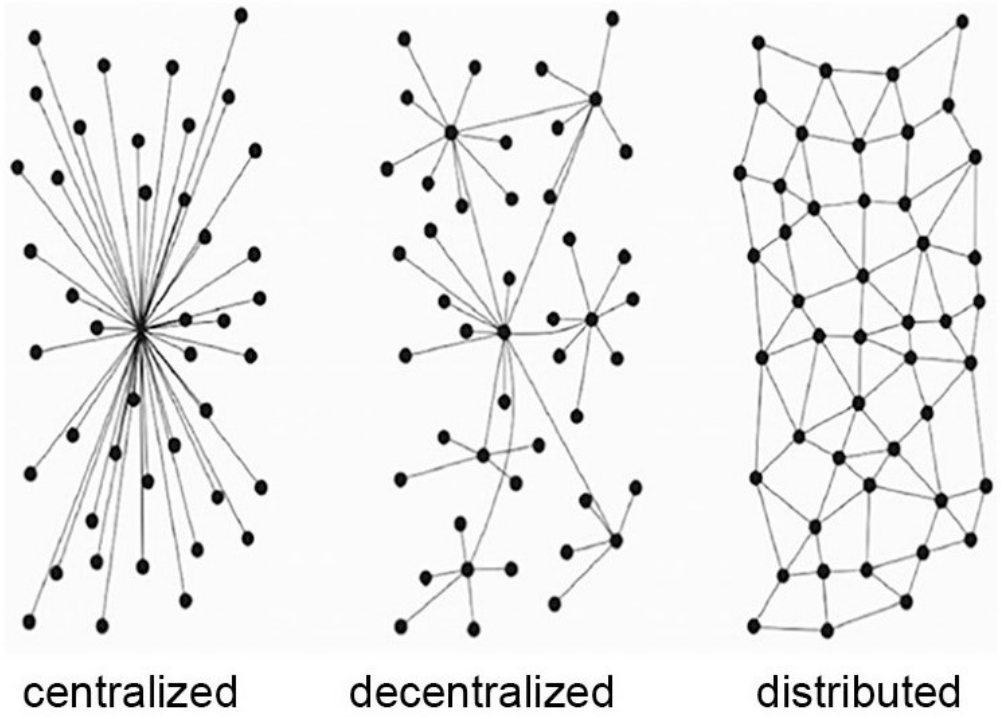

Zdroj: https://cityofshortdistances.blogspot.com/ (dle Brake et al., 2001; Richard Register); Baran (1964, cited in Vergne, 2020)

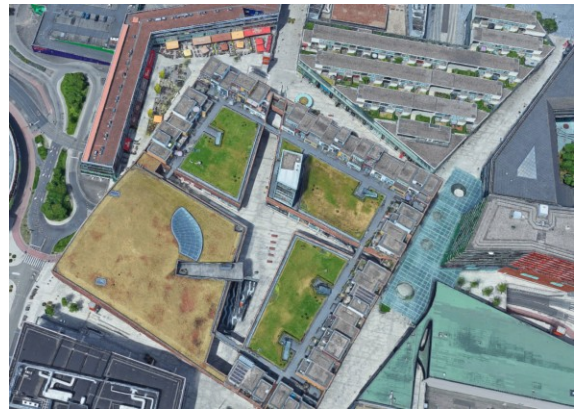

Almere
De Citadel
(2006)

Vídeň
Compact City
(1999-2002)

Zdroj: maps.google.com

Zdroj: https://www.e-architect.com/

Popularita a kritika 15mC

- reakce na pandemii COVID-19
  - zdraví ve městech jako klíčové téma v plánování
  - chůze, cyklistika a mikromobilita získaly na popularitě
  - kompaktní části měst odolnější než fragmentované osídlení
- navíc k MKV: zdraví, digitalizace, sociální diverzita, odolnost vůči krizím, adaptabilita, boj proti emisím (změna klimatu)
- kritika:
  - fyzický (prostorový) determinismus
  - ignorace různých tradic územního plánování (aplikace v USA?)
  - ignorace sociálně-prostorových a kulturních odlišností („X-minute city“)

Aplikace XmC

- Melbourne

Zdroj: https://www.victoriawalks.org

Aplikace XmC

- Paříž

Zdroj: https://regenerativedesign.world/

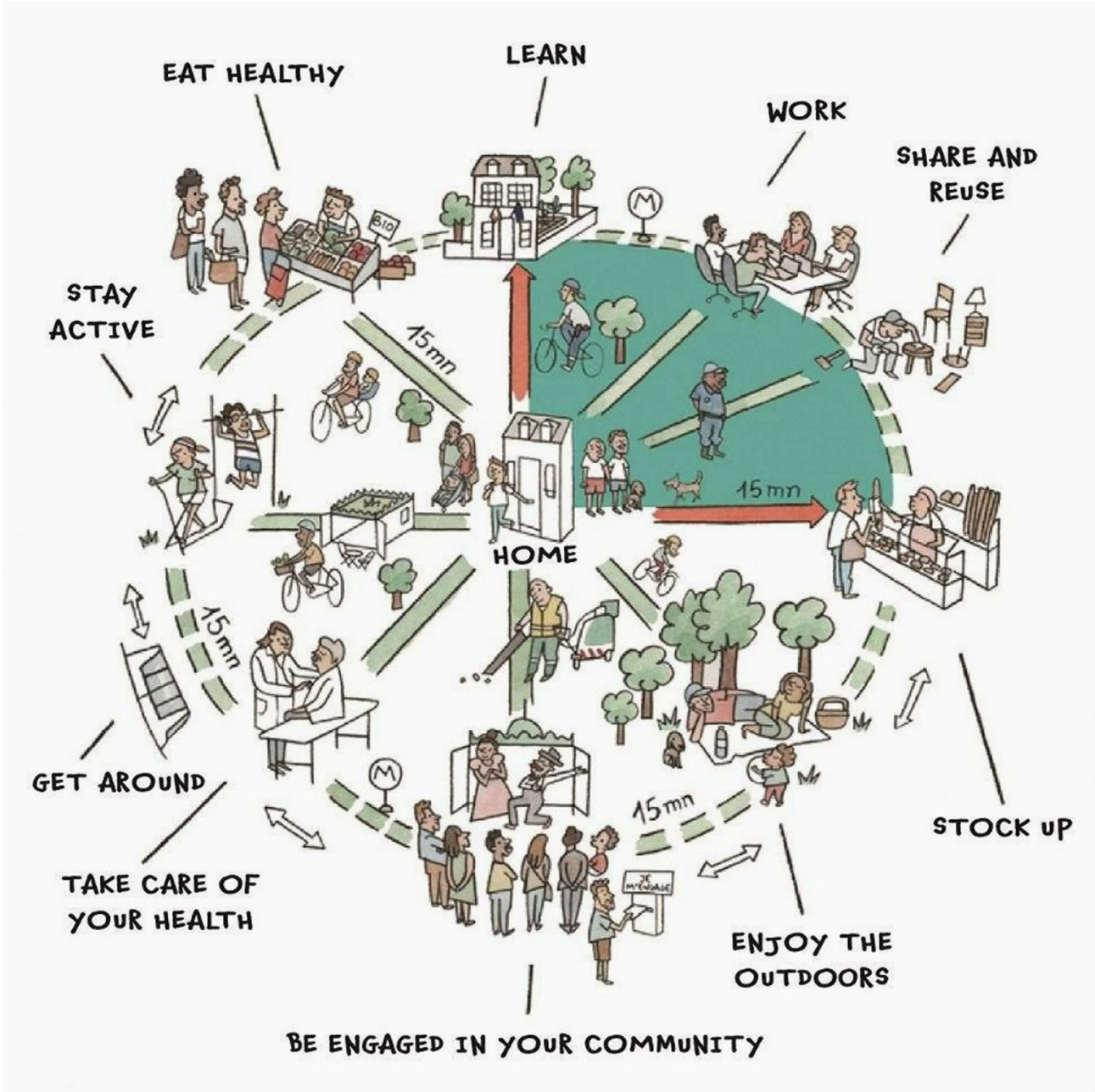

Zdroj: https://www.dezeen.com/

Aplikace XmC

- Singapore
- měřítko čtvrti a města

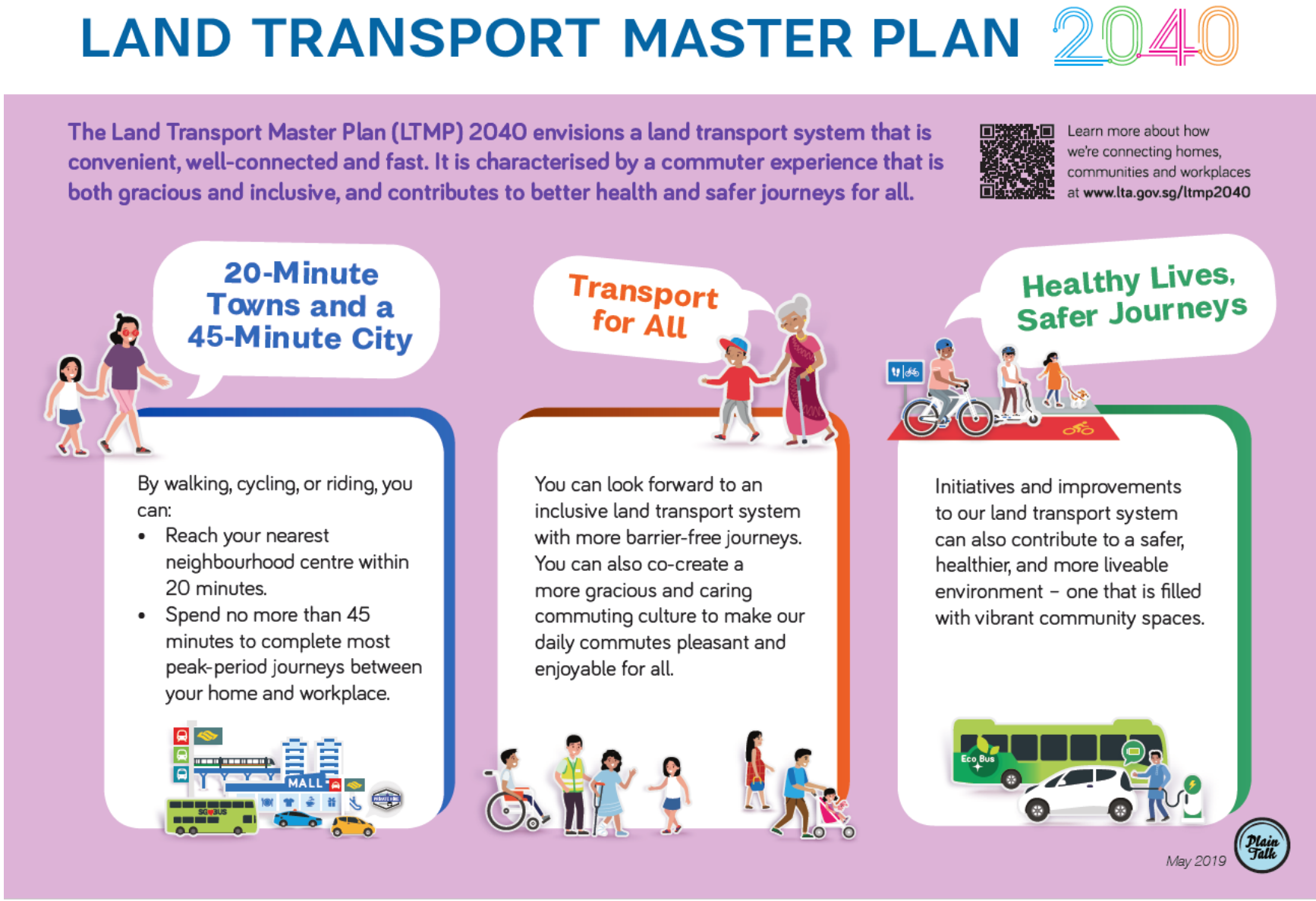

Zdroj: Singapore Land Transport Master Plan 2040

MARLENE projekt

Driving Urban Transitions

- Švédsko (VTI + Lund U.)
- Estonsko (Tallin U.)
- Česko (MUNI)
- 2024-2027

DUT Call for Proposals 2023

Full-Proposal: Consortium and General Information[1]

1. **Project overview** ***(max. 1 page)***

Project Short Title/Acronym: MARLENE
Project Full Title: **M**obility, **A**ccessibility, and **R**hythms of Everyday **L**ife in Towns and **N**eighbourhoods
Project Coordinator (Organisation + name of the PI): VTI, Chiara Vitrano
Main R&I approach: (tick the most relevant approach, see the call text, page 13) ☒ Research-oriented approach (ROA) ☐ Innovation-oriented approach (IOA)
Main Transition Pathway: (tick the most relevant transition pathway) ☐ PED Transition Pathway ☒ 15mC Transition Pathway ☐ CUE Transition Pathway
Call topics: (tick all the relevant call topic(s), including topics from "secondary" pathways if needed) ☐ PED topic 1: Energy Resilience and Energy Poverty ☐ PED topic 2: Urban Regeneration and Refurbishment ☐ PED topic 3: Enabling Systems for Local Energy Transitions: Collaboration and Sustainable Investment ☐ 15mC topic 1: Integrated Policies and Evidence to Reduce Car-dependency ☒ 15mC topic 2: Mobility and Planning Policies for Proximity-oriented Developments ☐ 15mC topic 3: Empower People for Urban Mobility Transitions ☐ CUE topic 1: The Built Environment as Resource Base ☐ CUE topic 2: Knowledge and optimisation of resources flows between urban and rural areas ☐ CUE topic 3: Planning and Designing urban areas with Nature: Towards a Regenerative Urbanism

Please enter max. 5 keywords describing your project.	Keyword 1: Spatiotemporal accessibility Keyword 2: Urban rhythms Keyword 3: Urban planning Keyword 4: Co-creation Keyword 5: Social Inclusion